

druzimu dobil.“ Ali niso taki kerčmarji strupene pijavke, ki iz pijanca izpijejo denár, žito, slamo, senó, dervá, teleta in krave, žebeta in kobilo, in kar koli imá. Kdo tudi bríje in guli naše gojzde, de še mladi hrastiči in smerečice nimajo mirú? — ali ne tudi pijančevanje — huda človeška kuga — in kerčmarji, ki to pregreho podpirajo? Tudi se taci malopridnih kerčmarjev ne manjka, ki od fantov in hlapcev in od družih ponočnikov za vino in žganje vsako reč vzamejo, de le kakšno ceno ima, če tudi vedó, de je stokrat vkradena.

Hudobni kerčmarji so hujši ko požigavci; požigavec eniga ali družiga gospodarja naglo na beraško palico pripravi, malopridni kerčmarji pa počasi veliko veliko družin po pijanih gospodarjih v revšino spravijo, rekoč: „ko bi pijancev ne bilo, bi kerčmarji ne mogli obstati.“

V samotnih kerčmah se zbirajo kontrobarji, rokonači, tatjé, mladi berači, igravci in vsa druga derhál; v taci beznicah se sliši nar več zmirjanja, nar več gerdih perimkov, nar več opravljanja; v kerčmah so domá, kregi, jeza, sovraštvo, boji in ubijanje; zatorej je nídavno nemški pisavec v Augsburških Novicah resnico povedal, ko je imenoval pijančevanje poglavni vzrok nar hujših pregreh naše dežele.

Le polovico kerčem zaprite, pa boste imeli na pol ali pa še manj hudodelnikov v ječah! Ko bi hudiča, nar hujšiga sovražnika človeškiga rodú, vprašali: kaj je treba storiti, de bi mu nar bolj vstregli, bi mende ne mogel nič boljšiga svetovati, kakor de naj se v vsaki vasí še kake 3 kerčme napravijo in vsaki kerčmi ena ali dve perliznjeni natákarci daste. Potem pa sme brez vse skerbí biti.

In kakšne dobičke práv za práv kerčmarji imajo, ki jih je toliko, kolikor kobilic v jutrovih deželah? Hlapec vzame deklo, in kerčmo napravita; takó hoče brez terpljenja obogateti. — Drugi ima nekaj zemljiša, pa se mu za malo zdí, de bi si mogel, kakor je Bog ukazal, s potam na obrazu kruh služiti — zató gré in si priláze od gosposke pravico ali patent in si napravi nekaj kerčmarskiga orodja; pol vina plača, pol ga pa na dolg vzame; vinski kazač obesi pod streho, de pívce vabi; pa tudi sam ga začne serkljati; nekaj se mu ga posuší, nekaj ga pijanci ne plačajo in mu zraven tega še tudi posode in okna pobijejo, stóle in mize polomijo; nekaj ga tudi gospodinja počívka, ki se ga počasi takó navadi, de jo od vode trehuh bolí; nekaj ga pa steče še po družih gerlih, ki se véjo v vinohram potihama splaziti. Zdaj bo treba vino plačati — pa ni vina ne denarja; tovarnik mu ga da spet na brado, pa mu ga tolikanj dražje zarajta. Kerčmar se navadi pri takim gospodarstvu dobro jésti in píti, pri pívcih s pipo v ustih celi dan za mizo sedeti in nič delati; — to pa ne terpi dolgo; ljudjé ga pridejo tirjati — pa kakó bo plačal? S kufram na nosu: to je dostikrat njegovo nar večí premoženje; vse drugo je šlo pod zlo. Z ničico je začel, zdej ima pa še menj kot nič. Beraška palica je vés njegov dobiček! — Ali ni taka?

(Dalje sledí.)

Dopis iz Tersta.

Dve leti ste pretekle, kar smo pod številkami 6. 7. 8. 10. 11. 12. in 13. leta 1845., tečaja 3. naših Novic mnenje razkladali, kako bi mogoče bilo v naši domovini več šol po deželi napraviti.

Slišali sicer nismo, de bi se bila kaka vas, soseska, ali fara po našim svetovanji ravnala, vender le se nadjamo — kér po natori človeškiga duha misel misli drami — de naše besede brez prida in koristi niso ostale. Bravši „Novice“ lanjskiga in predlanjskiga leta najdemo semtertje marsiktero oznanilo novih po darilih in pripomočkih ljudomilih dobrotnikov osnovanih novih šol, kakor

postavimo, na Dobrovi, na Černučah in v Kamni gorici.

„Tri šole, bo kdo rekel, je prava reč! Mi jih po sto in sto potrebujemo.“ Res je, prijatelj, to ni veliko. Nekaj pa le vender je, in nas je živo veselje navdalo, kér smo take znamenja serčne ljubezni do domovine brali. Imenovani kraji so nam priča, kaj terda volja veljá! Tam so verli domorodci mislili: „Mi nečmo več kakor kért po tami naprej riti; stvari smo svita in luči; dan poduka in obraženja nam zasveti, šola se nam in našim dragim otročičam odprí!“ Začeli so delati kar je mogoče bilo, kamnje, pesek, apno in les so sami pripravljali, in glejte! kmalo so našli verle podpirače, možé po volji božji in domoljubniga duha, ki so radi dodali, kar je morebiti manjkalo. Tako so te tri šole zrasle, vredne in prave sestre svete matere cerkve, Bogú v slavo, domovini na čast, in z božjo pomočjo nam in našim prihodnim brez dvombe v gotovo korist.

Krepko so nam, dragi Slovenci, imenovane vasi z djanjem pokazale, de se zamore, kar se v resnici hoče. Vsaka večí vas, clo pa vsaka soseska ima sredstev dovolj, primerjeno šolo napraviti si, ako svoj prid spozna — je edinoserčne želje do nje ima, in gotovo je, de pomočnikov ne bo dolgo čakala. Taci je semtertje veliko po deželi in tudi po zunanjih krajih, ki z veseljem po svojim premoženji pripomagajo, kjer pridno vas ali sosesko v dobri in hvale vredni namembi omagovati vidijo. Tode saj začeti mora človek sam, de voljo, de želje, de dobro namembo pokaže. Darovi se ne morejo za ljudmi metati, in dobrota nobenimu vsiliti, dokler se ne vé, ali mu je mar za-njo, ali ne.

Več ko vse drugo nas je pa razveselilo, de skor nobeniga lista Novic nismo v roke dobili brez kakiga so-stavka od šol, njih namembe, napredovanje i. t. d. Pisatelji dobriga in čistiga glasa se trudijo, zdramiti kmete in rokodelce, ter pokazati jim, de smo v dobi, v kateri nihče — bodi kmet ali rokodelce ali gospod — brez šolskiga poduka shajati ne more. Upamo, de se bodo zbudili.

Seme je v brazdi, sončno gorkoto našiga miloserčniga vladarstva veselo občutimo, pšenica bo zorila — ni dvombe! In take tudi upamo, de nam bodo letašne Novice obilno oznanil novih šol, krepkiga prizadjanja sosesk in pridniga podpiranja iskrenih domorodcov prinesle.

Naše Novice so že v 40. listu tretjiga tečaja pro-sile, de bi gospodje tehanti in ogledi šol po dokončanih šolskih skušnjah razložno na znanje dajati hotli, kje in kakó so se učenci v kmetijskih šolah dobro obnašali in kdo med njimi je potrebne hvale vreden bil. Velika škoda za nas, de ta lepa prošnja ni bila po zaslužku uslišana, kér po našim mnenju take oznanila krepko k osnovanju novih šol podbadajo.

Kdor našo slovensko deželo pozná, bo gotovo poterdil, de je v stanu iz lastne moči potrebnih malih šol napraviti si, če le v resnici hoče. Pisatelj tega je zdaj kakor pred dvema letama živiga mnenja, de k dosežku željeniga izida ni ložejšiga pripomočka in boljšiga sredstva od iskrenih, za napredovanje domovine unetih družb. Kar po samesnim ne steče, združeni brez ovirka splejejo. Vsim tistim pa, ki na mogočnosti taci družb dvomijo, tukej v sledecih besedah drugo gotovo sredstvo na znanje damo.

Povedali vam bomo, kako in po kakih potih so se lepe ljudske šole osnovala v Cervinjanski komisii, Goriškiga okrožja blizo Tersta.

(Konec sledí.)

Zahvala milim dobrotnikom.

Bilo je v Novicah že povédano, kakó velika nesreča je zadéla 18. dan velikiga travna lanjskiga léta

mnoge srénje poleg Save in Sore, ko je toča vse posétve pokončala. Bili smo stiskani od nadlóg, tode miloserčnost dobrotnikov, zbudena po previdnosti naših duhovskih in deželskih gospodov, nam je veliko polajšala naše težave. — Pa dolga zima in sedanja dragina nas tolikanj občutljivši tarete, kolikor manjši je bil pridélik pretečeniga léta. V teh potrebah smo pa zopet doségli sad prizadevanja naših oskerbnikov, in véže nas dolžnost, očitno zahvalo razglasiti vsim dobrotnikom. Milostljivi Ljubljanski Škof in Knez so vpeljali béro po farah za poškodovane prebivavce Smelédniškiga in Ljubljanskiga kantona in nabralo se je 257 gold. in 8 ¼ kraje. srebra. Ti milodari so nas došli zdaj — ob času nar večí potrebe. Podeljeno je bilo 11. dan tekočiga mesca Sušca v c. k. Smelédniški komisii 62 gold. in 56 kraje. med 24 prebivavcov iz zgornjih in spodnjih Pirné po priméri njih revšine — in toliko večí je céna tih darov, kolikor večí je naše dandanašnje pomanjkanje. Drugi del imenovaniga zneska — to je 194 gold. in 12 ¼ kraje. bojo pa dobili prebivavci Ljubljanskiga kantona. — Milostljivi Knez in Škof pa niso le samó te bére vpeljali, ampak Oní so tudi blagovolili, de so se Njih podložnikom iz poškodovanih vasí, gosposkini davki za pretečeno léto odpisali, po priméri, kakor so kmetje z nesrečo vdarjeni bili.

V sredi nesréč — hvaležniga serca spoznamo sréčo: iméti takó miliga očeta revežev.

Iz Smelédnika.

Novo malana kapelica Lavretanske Matere Božje v cerkvi g. g. Franciškanarjev v Ljubljani.

Znano je, de pobožni Krajci za olepšanje cerkev in za prijetno zvonjenje kar veliko storé. Nov očiten spríček tega pobožniga duha je krasna kapelica v cerkvi častitljivih g. g. o. o. Franciškanarjev v Ljubljani, ktera očitno pohvalo zasluži. Ne bomo hvalili pobožniga prizadevanja g. g. Franciškanarjev za olepšanje te kapelice, pa tudi milih dobrotnikov ne, ki so k ti napravi pripomogli, zakaj ne ti, ne uni posvetne hvale ne íšejo; pohvaliti hočemo le umetno delo tistiga mojstra, kterimu je bila malarija izročena, in ta je bil Ljubljanski umetnik, gosp. Franc Kurc, vitez Goldenstajnski. Malana je imenovana kapelica po podobi Lavretanske kapelice na Rimskem, ktero hočemo pobožnim bravcam Novíc nar poprej nekoliko popisati, misleč, de jih mika, od začetka Lavretanske kapelice in njene sedanje naprave kaj več slišati. Popisali bomo vse takó, kakor smo v drugih bukvah brali.

Loreto, mestice na Rimskem, stoji na hribčku poldrugo uro od jadranskiga morja, s škofovím sedežem, ima okoli 7700 prebivavcov, kateri večidel od romarjev živé, ki vsako leto sém v sveto hišo (la casa santa) na božjo pot hodijo, v kateri je, kakor stara povedka pripoveduje, devica Marija prebivala, in ktero so po ravno ti povedki angelji v letu 1291 iz Galileje na Tersat poleg Reke, od tukej pa v letu 1294 na Laško, blizo Rekanati, drugo leto potem pa na sedanji kraj v Loreto prenesli. Ta sveta hiša, ktera stoji v sredi krasne vélike cerkve, ki jo je papež Pavel II. zidati pričel, Sikst V. pa dokončal, in ktera se tudi po družih krajih poobličena vidi, na priliko v Pragi, je od zunej z marmorjem olepotičena in iz črniga lesa in opéka (cegla) napravljena, 30 čevljev dolga, 15 široka, 18 pa visoka, in od znotrej in zunej z dragimi rečmi okinčana. Ima sreberne duri s srebernim prepletam (Gitter), za ktero se podoba Marije z Jezusam

vidi. Pred cerkvijo stoji bronasta podoba papeža Siksta V. Razun tega je bilo tukej neizrečeno veliko bogastva, kteriga so bili sčasama pobožni romarji skupej prinesli. Dohodki Lavretanske cerkve brez družih letnih daril so znesli nekda okoli 30,000 skudov ali 60,000 gold. srebra; romarjev pride na leto sém okoli stotavžent. Med drugimi spomína vrednimi rečmi se tukej tudi okno vidi, skoz ktero je angelj Gabrijel bil k Marii poslan, ji rojstvo božjiga sina, odrešenika svetá, oznaniti; in pa krasna podoba Marije Device, ko ravno tanjko ogrinjalo čez Jezusa razpenja, izdelana od slavniga malarja Rafaela. V letu 1798 je bilo treba zaklade pred Francozi v varen kraj shraniti. Zaklade so vunder večidel pobrali, podoba Device Marije je bila pa 9. Grudna 1802 z veliko častjo na svoje staro mesto zopet nazaj prenešena.

(Konec sledí.)

Drobtinice iz raznih časopisov.

(Sanskritska slovnica) je ni davnej na Dunaji na svetlo prišla, pod nadpisam: „Sanskrit Grammatik, von Dr. Anton Boller, Docent der Sanskrit Sprache an der Wiener-Universität“. Dunajske Novice jo močno hvalijo. — Sanskritski jezik — nar starejši in nar bolj omikan Indijanski (jutrovi) jezik — ni samo mati vsih indijanskih narečij, ampak tudi vsih evropskih jezikov (nemškiga, slovanskiga i. t. d.) Sanskrit je indijanska beseda in toliko pomeni kot „omikan“ ali „izobražen.“

(Pridelki sroviga železa na Štajarskim) so se v poslednjih 60 letih močno povzdignili: v leti 1767 je znesel celi pridelk le 278,600 centov, v leti 1845, pa 734,756 centov.

Murbino seme na prodaj.

V pisarnici kmetijske družbe se ga dobí 1 lot za 20 kraje. — Poduk, kdaj in kakó murbino seme sejati in kakó se z rejo mladih drevesc obnašati, smo dali ob kratkim v 18. listu lanjskih Novíc; popolno podučenje pa kakó murbe saditi, židne čerwe rediti in žido pridelovati v 10. 11. 12. 13. in 14. listu 1843. leta in pa v 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. in 15. listu 1844. leta.

Zastavica.

Kdo ima 3 pare čevljev, če ravno nobene noge?

Prislovice Štajarskih Slovincov.

Za to se le merzle vode napi. — Snaga in red je pol zdravja. — Človek si misli, Bog pa naredí. —

Današnjimu listu je perdjan 12. dokladni list — in pa šesti del kemije.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krajuju	
	20. Sušca.		15. Sušca.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	2	54	3	6
1 » » banaške...	3	—	3	10
1 » Turšice.....	2	3	2	8
1 » Soršice.....	—	—	2	6
1 » Reži	2	15	2	14
1 » Ječmena	1	47	1	54
1 » Prosa	1	42	1	42
1 » Ajde	1	35	1	30
1 » Ovsá	1	6	1	1